

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

4.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A lib. 1. *Ad summam sapiens vno minor est Ioue, diues, Liber, honoratus, pulcher, rex denique regū.* sed illic serio loquitur, hic iocō. M. Tull. lib. 3. de finibus in extremo, sub Catonis persona talem describit sapientem, his verbis, *rectius enim appellabitur rex, quam Tarquinius, qui nec se, nec suos regere potuit: rectius magister populi, quam Sylla, &c. rectius diues, quam Crassus, qui nisi equisset, numquam Euphratem nulla belli causa transire voluisset, &c. recte etiam pulcher, recte solus liber, recte solus inuictus.*

SUTOR TAMEN EST SAPIENS] sapiens est sutor bonus (inquit Stoicus) τῆ δυνάμει, ἢ τῆ εὐπείᾳ, id est, potestate, non vlu, neque functione muneris.

QV D? id est, quod istuc pertinet? vt superiore satyra, *quod res hac pertinet?* alij interpretantur, quomodo? alij legunt *qui?*

VT, QVAMVIS TACET HERM.] de Hermogene sup. saty. 2. vt cator est Hermogenes (inquit) etiam si taceat. (habitu enim cantor est, dum tacet: *ὄρεται* autem cantor est, dum canit) ita & sapiens, consul, diues, formosus est τῆ δυνάμει, καὶ τῆ εὐπείᾳ, id est, potestate & habitu.

B **VT ALFENV S]** more satyrico, id est vrbano & faceto, Alfenus quendam Cremonensem irridet, qui cum luttinam primū fecisset, deinde clausa sutrina Romae iuri civili Seruio Sulpicio magistro operam nauasset, iuriconsultus clarissimus euasit, consulatum adeptus est, honorificentissimoque funere elatus est. De eo fit localiquot in pandectis iuris ciuilibus mentio.

EST OPIFEX SOLVS:] sic scriptum, & distinctum est in duob. cod. Vatic. Iann. Faer. Tornef. Rainutij Card. Nicotiano, Ruffard.

VELLUNT TIBI BARB.] significat, ita inepta, & stulta loqui Stoicos, vt etiam a pueris irrideantur: vel ita non esse regem, sapientem Stoicum, vt pueri ei barbam vellant: id est eum contumeliosè illudant: neque ille eos alia ratione, aut alia vi arcere possit, quam fuste, aut baculo: quod minime est regium. non celabo lectorem in aliquot codicib. antiq. scriptum esse *vellent.*

L ASCIUI] proterui, ad iocandum, ludendumque natura procliuēs ac parati. translata dicit sup. oda 36. lib. 1. Lasciuas ederas. At proprie *ōda 19. cod. lib. lasciuam licentiam.*

C **QVOS TV NISI FVSTE COERC. VRG. T.]** id est, quos nisi fuste abigis, te vt insanū quendam, & mente captum vrgent, & sectantur: id est sectabuntur, atque vrgent. solent autem pueri mente captos. & fatuos circumfistere, ac sectari: quod & M. Tullius ostendit lib. 4. accus. de Theomasto quodam, his verbis, *Retinere incipit tabulam Theomastus quidam ridicule insanus, quem Siraacusani Theoractum vocant: qui illic eiusmodi est, vt eum pueri sectentur: vt omnes, cum loqui coeperit, irrideant: vel sic, quos tu nisi fuste coerces, & repellis, vrgeris, id est continuò vrgeris puerorū turba, te circumfistente, teque irridente, atque illudente, neque quicquam tuam potestatem regia pertimescente.*

VRGERIS TURBA] cod. 1. Vatic. & Iann. habent, *Vrgueris, vt saepe alibi.*

RVMPERIS] clamore: sic M. Tull. lib. 7. epist. *Dirupere me in iudicio Galli Caninij familiaris tui. vel iracundia, & dolore.*

DVM TV QVADRANTE LAV.] concludit neque sapientem, regem esse dicendū, quamdiu, vt vnus de multis, quadrante lauatur, & ab vno Crispino comite deducitur, cum reges & in domibus suis regis de suo lauent, & quam plurimos habere soleant stipatores: neque vera esse Stoicorum decreta, peccata esse aequalia, sapientem nunquam ignoscere, nunquam misereri, &c. Erat autem quadrans, merces balneatoris. M. Tull. pro Calio, de Clodia. *nisi forte mulier potens quadrataria illa permutatione familiaris facta erat balneatori.*

STIPATOR] comes, satelles, *δορυφόρος.* nam Stoicum alloquitur, qui se regem esse praedicat. M. Tullius de Alexandro Pheraio, off. 2. *praemittentibus de stipatoribus suis qui perscrutarentur arcus muliebres &c.*

SI QVID PECCAVERO] aliquot libri manuscr. habent, *si quid peccabo:* vnde amicus quidam meus, vir doctus, legendum existimabat, *si quid peccaro,* propter vocem sequentem initiū capientem a duabus consonantibus. Sed nihil hoc me mouet, qui sciam hoc ab Horatio non admodum studiosè vitari. Sic enim sat. 2. hoc lib. *nisi oleni in fornice stantem.* & sat. 5. *insani ridentes premia scriba.* vt neque ab Homero, verbi gratia, *ιδιάδ. μ. δ' ἰός π' ἄνακτασδος, peccaro* tamē valde probō: & ita post ea in vno cod. antiquissimo scriptum reperi.

SATYRA 4.

EV polis, atque Cratinus, Aristophanesque, poëtae,

Atque alij, quorum comœdia prisca virorum est:

Si quis erat dignus describi, quod malus, aut fur:

Quod mæchus foret, aut sicarius, aut alioqui

Famosus: multa cum libertate notabant.

Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus:

Mutatis tantum pedibus, numerisque factus:

Emuncta naris, durus componere versus.

Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos,

Vt magnum, versus dictabat stans pede in vno:

Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:

- 42
- A** Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem:
Scribendi rectè: nam ut multum, nil moror. ecce
Crispinus minimo me prouocat: accipe, si vis,
Accipiã tabulas. detur nobis locus, hora,
Custodes: videamus vter plus scribere possit.
Dij benè fecerūt, inopis me, quodq; pusilli
Finxerunt animi, rarò & perpauca loquentem.
At tu conclusas hircinis follibus auras
Vsque laboranteis, dum ferrum molliat ignis,
Ut maui, imitare. beatus Fannius, vltro
- B** Delatis capsis, & imagine: cum mea nemo
Scripta legat, vulgò recitare timentis, ob hanc rem,
Quòd sunt, quos genus hoc minimè iuuat utpote plureis
Culpari dignos. quèuis media erue turba:
Aut ob auaritiam, aut misera ambitione laborat.
Hic nuptarū insanit amoribus: hic puerorum:
Hunc capit argenti splendor: stupet Albius ære:
Hic mutat merceis surgēte à sole ad eum, quo
Vespertina tepet regio: quin per mala præceps
- C** Fertur, vti puluis collectus turbine, nequid
Summa deperdat, metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus: odere poëtas.
Fenum habet in cornu: longè fuge. dummodo risum
Excuiat sibi, non hic cuiquam parcat amico.
Et quodcumque semel chartis illeuerit, omneis
- Gestiet à furno redeuntis scire, lacuque **D**
Et pueros, & anus. agedum pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtas,
Excerptam numero: neque enim conclude re versum
Dixeris esse satis; neq; si quis scribat, vti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtã.
Ingeniū cui sit, cui mens diuinior, atq; os Magna sonaturum: des nominis huius honorem.
Iccircò quidam, comædia, necne poëma Esset, quæsiuere, quòd acer spiritus, ac vis Nec verbis, nec rebus inest: nisi quòd pe- **E**
de certo
Differt sermoni, sermo merus. at pater ardens
Sæuit, quòd meretrice nepos insanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset: Ebrius & magnum quod dedecus, ambulet ante
Noctem cum facibus. numquid Pomponius istis
Audiret leuiora, pater si viueret? ergo Non satis est puris versum perscribere verbis,
Quem si dissolvas, quiuis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. his, ego que **F**
nunc,
Olim quæ scripsit Lucilius, eripias si Tempora certa, modosq;: & quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, præponēs vltima primis: Non, ut si soluas, postquam discordia tætra
Belliferratos posteis, portasq; refregit: Inuenias etiam disiecti membra poëta.
Hactenus hæc: aliàs iustum sit, necne, poëma.

Nunc

- A Nunc illud tantum quæram: meritone tibi sit
 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
 Ambulat, & Caprius, rauci male, cum-
 que libellis,
 Magnus uterque timor latronibus: at,
 bene si quis,
 Et puris uiuat manibus, contemnat utrumque.
 Ut sis tu similis Cæli, Birriique latronum:
 Non ego sim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
 Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos:
 Quis manus insudet vulgi, Hermogenisq; Tigelli?
- B Non recito cuiquam, nisi amicis, idq; coactus.
 Non ubiuis, coramve quibuslibet. in medio qui
 Scripta foro recitent, sunt multi: quique lauantes:
 Suaue locus voci resonat conclusus. inaneis
 Hoc iuuat, haud illud quærenteis, num sine sensu,
 Tempore num faciant alieno. ledere gaudes,
 Inquis: & hoc, studio prauus facis. unde petitum
 Hoc in me iacis? est auctor quis denique eorum,
- C Vixi cum quibus? absentem qui rodit amicum:
 Qui non defendit alio culpante: solutos
 Qui captat risus hominum, famamque dicacis:
 Fingere qui non visa potest: commissa tacere
 Qui nequit: hic niger est: hunc tu Romane caueo.
 Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos:
- E quibus vnus auet, quauis aspergere Dunctos,
 Præter eum, qui præbet aquam: post, hunc quoque potus,
 Condita cum verax aperit præcordia Liber.
 Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur
 Infesto nigris. ego, si risi quod ineptus
 Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:
 Liuidus, & mordax videor tibi? mentio siqua
 De Capitolini furtis iniecta Petilli
 Te coram fuerit: defendas, ut tuus est mos:
 Me Capitolinus conuictore usus, amico-
 Que à puero est: causaq; mea permulta rogatus
- E Fecit: & incolumis letor quod uiuit in urbe.
 Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
 Fugerit. hic nigrae succus lolliginis: hæc est ærugo mera: quod vitium procul afore chartis,
 (de me
 Atque animo prius, ut, si quid promittere
 Possum aliud, verè promitto. liberius si
 Dixero quid, si forte iocosius: hoc mihi iuris
 Cum venia dabis. in seuit pater optimus hoc mi,
 Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
- F Cum me hortaretur, parcè, frugaliter
 atque
 Viuerem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
 Nonne vides, Albi ut malè uiuat filius?
 utque
 Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
 Perdere quis velit. à turpi meretricis amore
 Cum deterreret: Sectani dissimilis sis.

A Ne sequerer mæchas, concessa cum Vene
re-uti

Possẽm: deprensi non bella est fama Tre-
boni,

Aiebat. sapiens vitatu, quidq; petitu

Sit meli9, causas reddet tibi: mi satis est, si

Traditum ab antiquis morem seruare,
tuamq;ue,

Dum custodis eges, vitã, famamq; tueri

Incolumẽ possim. simulac durauerit atas

Membra animumq; tuum: nabis sine cor-
tice. sic me

Formabat puerũ dictis: & siue iubebat,

Vt facerem quid: habes auctorem, quo fa-
cias hoc:

Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat:

B Siue vetabat: an hoc inhonestum, & inu-
tile factu,

Necne sit, addubites: flagret rumore ma-
lo cum

Hic, atque ille? auidos vicinum funus vt
egros

Exanimat: mortisq; metu sibi parcere
cogit:

Sic teneros animos aliena opprobria sæpe

Absterrẽt vitis. ex hoc ego sanus ab illis,

Perniciem quæcumq; ferunt, mediocri-
bus, & queis

Ignoscas, vitis teneor. fortassis & istinc

Largiter abstulerit longa atas, liber ami-
cus,

C Consilium proprium. neque enim, cum le-
ctulus, aut me

Porticus excepit, desum mihi rectius hoc
est:

Hoc faciens, viuã melius: sic dulcis amicis

Occurrã: hoc quidam non bellẽ. num-
quid ego illi

Imprudẽs olim faciã simile? hæc ego mecũ

Copressis agito labris. ubi quid datur ot I,

Illudo chartis. hoc est mediocribus illis

Ex vitis vnum: cui si concedere nolis,

Multa poëtarũ veniat manus, auxilioq;

Sit mihi. nam multo plures sumus: ac ve-
luti, te,

Judai, cogemus in hanc concedere turbã.

EUPOLIS. ATQVE CR.] hi fuerunt poë-
ta comici veteris comædiæ. de Eupoli M. Tull.
epist. ad Attic. lib. 6. Εὐπολίην τὴν τῆς ἀρχαίας quis non
dixit ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum
esse in mare? &c.

CRATINVS] interpres Pindari εἰδ. ε. ὄλυμπ.
profert hunc Cratini versum in Bæotos, Οὐτὶ δ'
εἰσὶν σοφοῖοι πῶν πῆροφῶραν γένος αἰδῶν: id est, hi autem
sunt genus suillo bæoticum virorum fimbriato-
rum. & Plutarchus in vita Periclis scribit, Pericle
(fuerunt enim ferẽ æquales) ab eo dictum esse κε-
φαληγέταν. quod idem valet, atque capite oblon-
go, & amplo, & quasi congregato. de eodem infra
Hor. epist. ad Mæcenat. 3. lib. 1. Prisco si credis Mæ-
cenas docte Cratino, &c.

ATQVE ALII QVORVM COM.] id est, &
alij veteris comædiæ scriptores. erat autem vetus
comædia liberior, ac maledicentior, quàm vt au-
res hominũ ferre possent. sic Saty. 10. hoc lib. Illi, **E**
scripta quibus comædia prisca viris est, Hoc st abant.

SI QVIS ER. DIGN. DESCR. Q. M.]
immo etiam indignos, qui describerentur, & in-
tegras atque innocentes viros notabant: vt Peri-
clem, Socratem, Aristidem, & simileis. qua de re
sic M. Tull. lib. 4. de rep. *Quem illa* [comædia ve-
tus] non attingit, vel potius quem non vexauit? cui pe-
percit? esto. populares homines, improbos in rempub.
seditiosos, Cleonem, Cleophontem, Hyperbolum lafit,
patiamur. Et si huiusmodi ciuicis a censore melius est,
quàm a poëta, notari. Sed Periclem cum iam sua ciui-
tati maxima auctoritate plurimos annos domi & bel-
li præfuisse, violari versibus, & eos agi in scena, non
plus decuit, quàm si Plautus noster voluisset, aut Na-
uius P. & Cn. Scipioni, aut Cæcilius. M. Catoni ma-
ledicere. Neque verò singulos ciuicis solùm nota-
bant, & vellicabant, verùm etiam populum vni-
uersum nominibus contumeliosis insectabantur,
appellantes δῆμον πτυκίτην, δύσκαλον γερόνπον, & πόροφον,
id est, populum in Pnyce, qui locus erat contio-
nis legitimæ, assidue hærentem, senecionem diffi-
cilem & morosum, surdastrum.

FAMOSVS] malè audiens. supra Od. 3. lib. 3. **F**
Iam nec Lacæne splendet adulteræ Famosus hospes. M.
Tull. lib. 2. de Orat. ad Qu. Fratr. Non pol (inquit)
audeo. Nam me ad famosas vetuit mater accedere.

LUCILIVS] significat, satyram, cuius inuen-
tor fuit Lucilius, veteris comædiæ locum occu-
passe. hunc Lucilium Bassum insectatur vrbane,
id est, suo more Sat. 10. De eodem sic M. Tull. lib.
1. de finib. *Nec verò, vt noster Lucillius, recusabo,*
quo minus omnes me a legant. Vtinam ille Persius. Sci-
pio verò, & Rutilius multo etiam magis: quorum ille
iudicium reformidans, Tarentinis ait se, & Consenti-
nis, & Siculis scribere. facetè is quidem, sicut alias: sed
nec tam docti tunc erant, ad quorum iudicium ela-
boraret, & sunt illius scripta leniora, vt vrbantitas
summa appareat, doctrina mediocris. Idem epist. ad
Atticum lib. 12. *Cato me quidem delectat: sed etiam*
Bassum

A *Bassum Lucilium sua.* Idem tamen lib. 2. de oratore sub persona Crassi, Lucilium hominem doctum, & perurbanum appellat.

MVTATIS TANTUM PED.] quia Lucilius hexametris ferè versibus, illi iambéis mores hominum notabant.

EMVNCTÆ NARIS] id est, sagax, acri iudicio, sagaciter odorans hominum mores, & vitia: tralatio est, vel allegoria. Nam vt qui sunt emunctæ naris, nisi quid aliud obstat, sagaciter olfaciunt odores: ita qui nareis habent mucôre obstructas, minus sunt in sentiendis odoribus sagaces. eadem ratione verbum *odorari* pro eo, quod est, acutè, & celeriter percipere atque intelligere, & peruestigando consequi, vsurpatur à M. Tull. Verr. de iure dicundo. *huius vero erat ars, & malitia miranda, quòd acutissimè tota prouincia, quid cuique esset necesse, indagare, & odorari solebat.* & in epistolis ad Atticum multis locis.

DVRVS COMPON. VERS.] durus in componendis versib. vide annot. ad Od. 8. lib. 4. eiusdem generis est id, quod statim sequitur, *piger scribendi ferre laborem.*

B **VT MAGNUM,]** tanquam aliquid magnum.

STANS PEDE IN VNO] id est, breuissimo tempore, & non magna opera infumta, vel sine conatu, & contentione magna virium. Nam qui aliquid magnum faciunt, toto corpore, & omnibus, vt dicitur, vnguiculis, ei rei, quam faciendam susceperunt, asserviunt. Etiam genu terram tangere visus est Antonius cum contentè pro se ipse lege Varia diceret, vt refert se vidisse M. Tullius in libris de oratore ad Q. Fr.

CVM FLVERET LVTVL. ERAT Q. T.] allegoria est, ducta à flumine torrente lutulento. hoc autem sentit: cum versus profunderet inuenustos, incultos, atque illepidos, erat tamen aliquid, quod exciperes, sumeres, & probares. huic loco respondent ea, quæ sunt sat. 10. *At dixi fluere hunc lutulentum: saepe ferentem Plura quidem tollenda relinquendis. tollenda, id est, sumenda. vt epist. de arte poet. hoc tibi dictum Tolle memor. & epist. ad Numicium lib. 1. partem, vel tolleret omnes. & epist. ad Mæcen. 2. at tu quantum vis, tolle benignè. & epist. 18. eiusd. lib. Sic uerat voces, sic verba cadentia tollit, Vt puerum, &c.* Alij tollere accipiunt

C pro eo, quod est amputare, & refecare: à quibus dissentio. nam locus ille, qui est sat. 10. perspicuè declarat, per tollenda, ea significari, quæ sumenda, & probanda sunt, vt suo loco docebimus. Quintilian. lib. 10. ad hunc locum respiciens scribit illa. *Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & esse aliquid, quod tollere possis, putat.* Ex quibus Quintil. verbis Turnebus hunc Horatij locum à me dissentiens, sic explicat. *erat quod tollere velles, id est, erat quod auferre, & detrahare velles.* Sed ne tempus in re aperta conteram, planè fallitur. Acron quidem & Porphir. mecū faciunt: &, quod familiam ducit, Horatius ipse sat. 10. vt ostendā suo loco. neque me Quintilianus mouet.

NAM VT MVLT. NIL MOR.] id est, nam si quis multum scribat, nihili æstimo, manum non

verterim. sic epist. ad Vallam, lib. 1. *nam vina nihil moror illius ora. Virg. Æn. 5. nec dona moror.*

CRISPINVS] de quo supra sat. 1.

MINIMO ME PROVOCAT] minimo, subaudi, digito. prouerbiū est à gestu eorum, qui alterum in certamen prouocant, natum. nam minimum digitorum porrigunt, illum à se contemni significantes, proinde ac si eum possint vel minimo digito percellere, ac peruertere.

ACCIPERE, SI VIS] verba Crispini Horatium prouocantis. accipe tu, inquit, si vis: ego accipiam tabulas. sic autem legendum videtur, *Accipiam tabulas:* non, vt habent libri vulg. *accipe iam tabulas.* quamquā etiā hæc vulgata lectio ferri potest.

DETUR N. L. H.] aliquot libri calamo exarati habent, *dentur nobis, &c.*

CVSTODES] addantur, seu apponantur nobis custodes, qui obseruent, & speculentur diligenter, nequid suffaremur, nève aliena opera utamur. M. Tullius Diuin. in Cæciliū: *Custodem (inquit) Tullio me apponite.*

DII BENE FECERVNT] respondet Horat. Diis habeo gratiam: vel benefici, ac benigni erga me fuerunt Dij immortales, quod me parui animi, & paucorum verborum finxerunt. notandum hoc loquendi genus, *Dij bene fecerunt.* quod par est illi vsitati *bene factum.*

PER PAUCA LOQUENTEM] sic sat. 6. huius lib. *Vt ueni coram singultim pauca locutus.* mendosè autem habent omnes libri, *loquentis,* præterquam Faërnensis: in quo scriptum est *loquentes.* Sed s. alia manu, & in litura.

AT TV CONCL. HIRC.] id est, at tu imitare ventū, qui ex follibus fabrorum fertariorū exspiratur tandiu, quoad ferrum ab igne molliatur: quibus verbis significat, versus eius esse vel inaneis, ac leueis: vel inflatos, ac turgidos. *hircinis follibus* autem, id est, ex corio hircino factis.

BEATVS FANNIVS, VLTRO, &c.] O beatum (inquit Horat.) Fannium, cui populus siue senatus ultro, id est, non petenti, captas, in quibus eius libri conderentur, ac seruarentur, imaginemque ad memoriā eius prodendā, detulit, cum mea, &c. hunc Fanniū ineptū vocat sat. 10. his verbis. *aut crucier, quod Vellicet absentem Demetrius? aut quòd ineptus Fannius Hermogenis ledat conuina Tigelli:* sic loquitur M. Tull. in orat. pro Plancio. *Itaq, hac spe decedebam, vt mihi populum Rom. omnia delaturum putarem.* & epist. ad P. Nigidiū Figulum lib. 4. *nec mihi quicquam tali tempore in mentem uenit optare, quod non ultro mihi Casar detulerit.* alij hunc locum sic explicant, beatus Fannius, cuius captæ ultro in bibliothecā Augusti fuerint delatæ cum imagine. quibuscum equidem pugnare nolim, præsertim cum, utramcumque explicationem sequamur, semper intelligere nos oporteat, Fannij poemata in ædem Apollinis, & Musarum, seu in aliam publicam bibliothecam esse recepta: veruntamen priorem explicationem malo. Alij, vt testatur Acron, dicunt, hunc Fannium malum poetam, liberis caruisse: Itaque scripta eius, atque imaginem in publicam bibliothecam à captatoribus fuisse deportata nullo merito scriptoris.

Qvòd

A QVOD SVNT, QVOS GEN. HOC] id est, ob id, quod sunt non pauci, qui non delectantur, immò verò offenduntur satyris: ij scilicet, qui reprehensione digni sunt, quales sunt avari, ambitiosi, libidinosi, adulteri, scelerati, impij, vaforū & signorum plus æquo studiosi, mercatores, & similes.

ERVE] codices 2. Vatic. Iann. Faern. Torn. Rainutij Card. habent *elige*.

HIC NVPT. INS. AM.] alius amore matrum familiâs vsque ad insaniam captus est.

STVPET ALBIVS ÆRE] miro signorum, & vaforum æreorum amore, studioque ducitur, eaque supra modum amat, & admiratur. sic loquitur Virg. Georg. 2. *Hic stupet attonitus rostris*. Horat. sat. 6. *Qui stupet in titulis*.

HIC MVTAT MERCEIS] emit, comparat, permutat. vide supra annot. ad Od. 16. lib. 1. de verbo mutandi.

AD EVM, QV O VESP.] ad occidentem. Virgil. lib. 5. *Æneid. vespere ab atro Consurgunt venti*. Horat. Od. 15. lib. 4. *ad ortum Solis ab Hesperio cubili*.

B QVIN PER MALA PRÆC.] vt sup. epist. 1. lib. 1. *Impiger extremos curris mercator ad Indos Per mare paup. fugiens, per saxa, per ignes, per mala*, id est, per molestias, per discrimina vitæ, per dolores, & labores.

VTI PVLVIS COLLECT. TVRB.] puluerem vento concitatum, & collectum vocant Græci poëta *κομισαλον*, alij *κομιον τόν*. Itaque hoc nomen videtur exprimere voluisse.

NE QVID SVMMA DEPERD. M.] metuens ne quid de aceruo deruat: metuens nequid de bonis quæsitis & congestis deminuat, si quid forte insumat in res ad victum, cultumque necessarias: vel sic, metuens ne quid de summa fures detrahant, neue alio aliquo casu summa minuat, & depercat.

VER SVS] præfertim satyricos, id est, urbanos, & mordaceis.

FÆNV M HABET IN. C.] intellige, hæc dici ab improbis, & vitiosis hominibus: quibus iniuri sunt poëta. conuenit proverbium in hominibus acris, promptos, viribus corporis, aut ingenij facultate instructos, ac paratos ad iniuriam, si qua inferatur, propulsandam, atque adedò ad laceflendum, si quis occurrat malo dignus. Plutarchus in Crasso huius prouerbij originem indicans, ait à bobus, qui cornu petunt, proverbium esse natū,

C quorum cornibus Romani solebant fænum appendere, vt sibi ab eis cauèrent homines in via forte occurrentes. narrat idem Plutarch. Sicinnium quendam de Crasso dicere solitum, fænum eum habere in cornu. sic ille, *ἰσχυρὸς δὲ χερσὶ καὶ φέβω. φόβω δ' ἐκέλευται. ὁ γούν πλείστα παράγματα πῶς ἔσχευεν πῶς καὶ αὐτὸν ἀρχοῦσι, καὶ δημαγωγῶσι Σικίντιος, ὡς τὸν εἰπόντα, ἢ δὴ μόνον ἔσπευράττει τὸν Κράσσον, ἀλλὰ παρῖσιν αὐτοῦ. χερσὶν ἔχει φησὶν ἐπὶ τῷ κέρατος. εἰώθεσαν δὲ Ῥωμαῖοι τὸν κωρίττοντα τῶν βοῶν ὑπὲρ τῷ φιλάττειναι τὸς ἐντυχάνοντας, χερσὶν ἀμελιόσειν τὸ κέρατος*. id est, Valebat autem Crassus gratia, & terrore: terrore quidem nō minus, quàm gratia. Sicinnius enim, qui suæ ætatis

magistratibus, & tribunis pl. plurimum negō tij D
faceffuit, ei, qui quæsiuerat quamobrem Crallum solum non laceraret, sed eum præteriret, quia (inquit) fænum habet in cornu. Soliti autem erant Romani bouis, cornu petentis, vt, qui in viis occurrerent, sibi ab illo cauerent, fænum cornibus alligare. eadem de re lege Plutarch. *Ῥωμαῖοις*.

DVM MODO RISVM EXC. S. & C.] ita est ridiculorum dictorum cupidus, vt, dummodo quippiam falsè dicat, ne amicis quidem parcere velit. Aristot. lib. 4. de moribus ad Nicom. scribit, scurram, quem *βωμολόχον* Græcè nominat, eo differre ab urbano, quod urbanus ita falsè dicat, vt neminem offendat, aut vt etiam delectet: scurra autem ridiculo moderari non possit: tum nec sibi, nec aliis parcat, dummodo risum moueat. verba Aristot. sunt hæc: *ὁ δὲ βωμολόχος, ἦντων ὅτι τὸ γελοῖον, καὶ ὅτι ἐαυτοῦ, ὅτι τῶν ἄλλων ἐπιχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει*. excutiat autem risum, id est, risum profusum moueat.

ET, QVODCVMQVE SEM. CH. ILL.] id est, quodcumque per iocū, & ludum scripserit.

GESTIET] cupiet. idem epist. ad Pison. *gestit paribus colludere*.

E FVRNO] in quo coquitur panis. iccirco magna semper eò turba conuenit & vetularum, & puerorum.

LACVQVE] lacus significat interdum vas amplissimum, vbi calcantur vna. M. Tull. in Bruto, *sic ego istis censuerim, & nouam istam quasi de mustro, ac lacu feruidam orationem fugiendam: nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem, tanquam Anicianam notam persequendam*. Est etiam lacus (vt docet Varro lib. 4. de lingua Latina) lacuna magna, vbi aqua cōtineri potest, seu locus, quo aqua ex flumine ad aquandum excepta est: quomodo credibilius est hoc loco accipiendum esse, vt intelligamus, pueros, & anus aquandi causa ad lacum iuisse, & è lacu redire. Propert. lib. 2. *Cui fuit indocti fugienda hæc semita vulgi, Ipsa petita lacu nūc mihi dulcis aqua est*. Terent. Adelpb. *Apud ipsum lacum est pistrilla*. Est & alius lacus, vt epist. 1. lib. 1. *lacus, & mare sentit amorem Festinantis heri*.

AGEDVM PAVCA ACC.] respondet Horatius ad ea, quæ cum in omne genus poëtarū, tum in satyrarū scriptores dicta fuerāt. & primū negat, se esse poëtam: quia scripta sua, sermoni quotidiano similia sint, quàm locutioni poëticæ.

F PRIMVM EGO ME ILLORVM, & C.] id est, primū me ex numero poëtarum excerpam.

CONCLVDERE VERSVM] certis pedibus, & numeris claudere: vt sat. 10. huius lib. *at si quis pedibus quid claudere senis, Hoc tantum contentus, & C.* Cum his Horatianis congruunt illa Petronij Arbitri, *Multos, inquit Eumolpus, iuuenes carmen decepit. nam vt quisque versum pedibus instruxit, senumq, teneriore verborum ambitu intexuit, putauit se continuo in Heliconem venisse*. Sic forensibus ministeris exerciti, frequenter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem confugerunt, credentes facilius poema exstrui posse, quàm controuersiam umbrantibus sententiolis pictam. Ceterum neque generosior spiritus sanitatem amat, neque concipere

A pere aut edere partū mens potest, nisi ingenti flumine litterarū inundante. *refugiendū est ab omni verborū, ut ita dicam, vilitate, & sumenda voces a plebe sumote, ut fiat, Odi profanum vulgus & arceo, &c.*

SERMONI PROPRIORA] orationi solutæ similia, quàm verbis. sic epistola ad August. *nec sermones ego malle Repenteis per humum, quàm res componere gestas.* Satyras igitur propter hanc causam sermones appellavit. Sunt autem etiam epistola, sermones: sed illæ ad absenteis, satyræ ad præsentis: & ideo sermones potius, quàm epistolæ dictæ sunt, nomenque generis retinuerunt, quia epistolæ appellantur suo & proprio.

ING. C. S. C. MENS DIVINIOR] M. Tull. item in orat. pro Arch. poeta ait, poetam natura ipsa valere, & mentis viribus excitari, & quasi diuino spiritu afflari. vide ann. ad illum locum, *Ingenium misera, &c.* de arte poet.

MAGNA SONATURVM.] Prisc. lib. 2. producit hunc locum, & ait *soniturum* esse vsitatus quàm sonaturum, à verbo sono.

ICCIRCÒ QUIDAM COM.] sic M. Tull. in orat. perf. *At comicorum senarij propter similitudinem sermonis sic saepe sunt abiecti, ut nonnumquam vix in his numerus, & versus intelligi possit.*

B **NISI QVÒD PEDE CERTO**] comica oratio, merus est sermo, præter quàm quòd certo, ac definito numero, certisque pedibus ab oratione soluta differt. sic M. Tull. in orat. perf. *Itaq, video vsus esse nonnullis, Platonis, & Demosthenis locutionem, etsi absit à versu, tamen, quòd incitatus feratur, & clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quàm comicorum poetarum, apud quos, nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis, nisi quòd versiculi sunt.*

AT PATER ARDENS] aduersarium facit occurrentem ei rationi, propter quàm putent quidam comædiam merum sermonem esse, nō poemam, nempe quia delit ei spiritus acer, & vis poetica, hoc modo. atqui saepe (inquit) videmus, in comædia senem induci à poeta, filio libidinosè atque intemperanter viuenti, scortanti, omnia, quæ habeat, profundenti, vxorem benè dotatam recusanti, ante noctem cum facibus ambulanti, grauius irascentem: ut Demeam apud Terent. Teuroidem apud Plautum. non deest igitur comædiæ vis, nec spiritus. sic epist. de arte poet. *Interdum tamen & vocem comædia tollit, Iratusq, Chremes tumido delitigat ore.*

SÆVIT.] excædescit, irascitur, *χαλεπαίνει.* Plaut. Epid. *Sed memento, si quid saniant senes, Suppetias mihi cum sorore ferre.* vide annot. ad Od. 33. libri primi.

NEPOS] luxuriosus, *ἄστυς.* vide annotata ad Od. 1. epos. in extr.

INSANVS] sic edendum curauit ex auctoritate sex codicum manu scr.

NVMQVID POMPON. ISTIS AVD.] dissoluit id, quòd responsum fuerat ab aduersario, hoc modo. patres (inquit) quotidie solent ita filiis suis luccensere, potantibus, & scortantibus: & Pomponius, adolescens libidinosus, & luxuriosus, si eius pater viuere, atque asperè obiurga-

retur. hunc Pomponium quasi aliud agens, velle: in quo genere reprehendendi, & diuinus est Horatius, & ceteros omneis satyrarum scriptores longo interuallo superat,

ERGO NON SATIS EST, &c.] id est, non est igitur satis verum facere verbis puris, & lectis, si ordine verborum commutato, ac numero dissoluto, restet sermo quotidiano sermoni similis: & quali patres domi cum filiis uti solent.

PERSONATVS] pater comicus, & qui in scena, seu in comædia patris personam sustineat.

HIS, EGO QVÆ, &c.] si ea, quæ ego nunc scribo, & quæ Lucilius scripsit olim, dissoluas: modosque, ac numeros tollas: ordinem denique verborum immutes, non ita inuenias parteis orationis poetice dissolutæ, ac dissipatæ, ut si Ennij verum sumas, eumque ordine verborum conuerso, dissolutum legas. exempli gratia: si hæc Enniana, *postquam discordia terra Belli ferratos, &c.* dissoluas, ordineque verborum turbato ita legas, *Postquam ferratos belli posteis, & portas terra discordia refregit:* non reperietur hic sermo quotidianus, sed poeticus.

TEMPORA CERTA, MODOSQVE] id est, pedes certos, & modulationem, seu menturam definitam, per tempora breuitatem, & longitudinem vocum, & syllabarū intelligit: verbi gratia, spondeus duo habet tempora, dactylus & anapæstus totidem: iambus, choræus, tribrachus vnū cū dimidio. longa enim syllaba vno tempore continetur: & item duæ breues: vna breuis dimidio. Quare duæ longæ syllabæ duobus temporibus constāt: & item quattuor breues, & longa ac duæ breues. longa autem & breuis, tres breues, breuis & longa, vnum tempus & dimidium continent.

BELLI FERRATOS POSTEIS,] constat verum esse Ennianum. belli posteis autem, id est, belli foreis. sic Virg. lib. 2. *Aeneid. posteisq, sub ipsos Nituntur gradibus.* ibid. *Amplexaq, tenent posteis, atque oscula figunt.* & lib. 7. *Et cardine verso Belli ferratos rupit Saturnia posteis.* ad quem locum Seruius notans, acyrologiam (inquit) fecit commutando Ennij verum. Nam ille ait, *Belli ferratos posteis, portasq, refregit.*

ALIA'S] alias quæremus, &c. Sed dubitandū non est, quin comædia sit poema: neque Horatius dubitat, ut apparet ex lectione lib. seu epist. de arte poetica.

SVLICIVS ET CAPRIVS] accusatores acerrimi.

RAVCI MALE] admodum rauci, ex quo significat, eos admodū vocales, & clamorosos fuisse seu plurimū vocē cōtendere solitos esse. obtunditur enim vox, & raucescit nimium clamando.

LIBELLIS] accusatoriis: in quibus habent maleficorum nomina, & crimina perscripta.

MAGNVS VTERQVE TIMOR] id est, vterque valde horribilis latronibus, & sicariis.

PVRIS MANIBVS] puris à cæde, *ἀγναις, καθαραις χειρῖ:* si quis sit *καθαρός τῶ χειρῖ.* ut sup. annot. ad Od. 22. lib. 1. *scelerisq, purus.*

VT SIS TV SIM. COELI, BIRRIQVE LATR. NON E. S. C. &c.] quamuis tu sis latronū similis

A **similis: si sim Caprio, & Sulcio dissimilis, quid est cur metuas me?**

NULLA TABERNA MEOS H.] Et quid est, quod metuas me, si libri mei nulla in taberna, nullaque in columna sint venales, neque legantur à vulgo: ad columnas, seu pilas prostabant libri: vt in epist. de arte poet. *mediocribus esse poetis Non Dij, non homines, non concessere columna.* Nam poetæ sua scripta, quæ edere, & diuulgare volebant, bibliopolis & librariis, quorum tabernæ & officinæ erant ad columnas, dabāt: à quibus emebat deinde vulgus.

QVEIS MANVS IN SV D. VVL.] id est, quos emtos vulgus manibus terat, & Tigellius vnus è vulgò? vrbane, & falsè Hermogenem Tigellium, qui doctus haberi volebat, vnū è multis facit, & in vulgo numerat.

NON REC. CVIQ. NISI] hæc aliquantum separanda sunt à superioribus hoc modo. præterea non recito cuiquam, nisi amicis, idque inuitus. quid est igitur, quod me pertimescas, aut versus meos? in quibusdam libris scriptum reperi, *Nec recitem*, quæ scriptura mihi non displiceret.

B **quin ego verò eam secutus essem, nisi vidissem, hanc vulgatam & ferri posse, & quattuor librorum veterum auctoritate confirmari.**

IN MEDIO QUI SCRIPTA FORO] Multi sunt, (dicat aliquis Horatij consiliū, & consuetudinem improbens,) qui in medio foro recitent sua poemata: nonnulli etiam in balneis.

QUIVE LAVANTEIS] & qui in balneis. sic enim loquuntur Latini scriptores. suprâ sat. 3. *dum tu quadrante lauatum Rex ibis.* Theophrastus libello, qui inscribitur, *ἰθικαὶ χαρακτήρες*, in argumentis ingenij rustici etiam hoc enumerat, cantare in balneis.

SVAVE LOCVS RES.] hæc quoque dicuntur ex sententia, & sub persona gloriosorum, leuiumque poetarum, in balneis sua scripta recitare solitorum.

INANEIS HOC IVVAT] hæc nunc Horatius: leues, (inquit) & inaneis homines libenter, & cupidè in balneis recitant, non quærentes apud se num stultè, num intempestiue illud faciant. *inaneis* dicit, quos Græci *κενοδόξους*, id est, inanis gloriæ cupidos. sic ferè Lucr. lib. 1. *Clarus ob obscuram linguam magis inter inaneis. Quam de graueis inter Graios, qui vera requirunt.*

C **SINE SENSU]** ἀνευδότης, sine iudicio. suprâ saty. 3. *Communi sensu planè caret.*

STVDIO] ἐκ παρορίας, ἐξ ἐπιτοδῆς, data opera, de industria. eò autem paruus es, quod prudens, & de industria lædis alterum. vides hîc nomen *prauus* mirè adiuuare vim verbi facis.

IN ME IACIS?] mihi obiicis? tralatio ducta ab iis, qui iaculantur. M. Tull. pro Quinctio. *ita fit, vt ego, qui tela depellere, & vulneribus mederi debeam, tum id facere cogar, cum etiam telum aduersarius nullum iecerit.* Idem translata, pro Q. Rosc. com. *quin tu hoc crimen aut obiice, vbi licet agere, aut iacere noli, vbi non oportet.*

RODIT] obscure lædit, & infectatur, vt infrâ epist. ad Loll. 2. lib. 1. *circum roditur.*

SOLVTVS QUI CAPTAT R.] γλωττίσιος, D qui risum effusum mouere studet.

COMMISSA] arcana, occulta consilia suæ fidei commissa: vt epist. 18. lib. 1. *Commissumq; te ges, & vino tortus, & ira.*

HIC NIGER EST: HVNC TV ROM.] id est, hic est improbis moribus, ingenioque infido, puto Horatium respicere ad symbolum illud Pythagoricum, quod monet *μη γινέσθαι τῶν μελανέρων*, id est, ne gustemus de iis, quibus nigra est cauda, quo vetabat Pythagoras (vt interpretatur Plutarchus *περὶ παιδῶν ἀγωγῆς*.) *συνδιατελεῖν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν*, id est, versari cum hominibus qui nigri essent morum improbitate. Dici etiam, fortasse potest, Horatium alludere ad prouerbiū illud *μη τῶ μελαμπύγῳ παρὲς χυρῆς*, id est, caue ne in virum, qui nigro sit podice, incidas: quod ab historia Cercopum natum est, qui à matre fuerant premoniti, vt cauerent ne in meampygam incidere. vide Suidam. Ego tamen malo nigrum hoc loco *μελάντρον*, quàm *μελαμπύρον* intelligi, cum *μελαμπύρος* nomen sit honestum, atque in laude positum. Nam Hercules dictus est *μελαμπύρος*, quasi

minimè mollis, minimèque impudicus: è *μελαμπύρονος*, ἢ *εὐρύπρωκτος*. Seruius ad illum locū Virg. Georg. 1. *turbine nigro*, notat, tempestate noxia. Horatius, *hic niger est: hunc tu Romane caueo*, ex quibus verbis intelligere licet, Seruij sententia nigrum hic apud Horatium idem valere, quod *noxium*, perniciosum, pestiferum.

SÆPE TRIBVS LECTIS] in singulis lectis discubitoriis magna ex parte veteres illi, quaterni discumbebant. ita in ternis lectis, discumbebant duodeni. plures autem, quàm quaternos in singulis lectis discumbere, erat incommodum, ac sordidum: ex quo illa M. Tullij in Pisonem, *nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum* (*laudabo inimicum*) *ne magnopere quidem quicquam, præter libidines, sumtuorum, iocum, a nullum, maximi calices, & hi, ne cōtemnere suos videatur, Placentini, &c. Græci stipati, quini in lectulis, sæpe plures, ipse solus, bibitur vsque eò, dum de folio ministratur.*

E **QVIBVS VNVS]** id est, è quibus conuiuus vnus gestit falsè in omneis dicere, præterquam in conuiuatore.

QVAVIS] quauis ratione, quouis modo. Catull. *difficile est, verum hoc qualibet efficias*. idem ad Ravidum, *Quid vis? qualibet esse noius optas?* vel dic, in quamuis partem. alij veru proximo legunt *aqua: & quauis cum aqua coniungi volunt*. quidā codices veteres habent *quamuis*, & iidem *aquam*. quos non sum secutus. admonendum tamen de hac scriptura lectorem putau.

ASPERGERE] falsis dictis carpere, & velli-care: maledictis infectari. sic M. Tull. pro Plancio, *hunc tu vita splendorem maculis aspergis istis?* Idem epist. ad Cecinam lib. 6. *Ex eodem fonte se hausturum intelligit laudes suas, è quo sit leniter aspersus.* sic loquuntur & Græci. Athen. lib. 12. ex Hegifandro, *Ἀρίστιππος ῥαγιόμενος μὲν ἰσθὶ τῶν τῶ Διονυσίου θεραπόντων, σκοπόμενος δ' ὅτι τῶ ἀνέχεσθαι, ὑπ' Ἀνηφῶντες εἰδ' ἀλευόμενος ἐπύχρον, ἔφη, καταλιπὼν τῶ ἐργασίαν ἀπῆλθον*, Aristippus autem cum aspergeretur à Dionysij

A nyfij familiaribus, & famulis, & cum falsis dictis ab Antiphonte peteretur, quod id pateretur: at si ego (inquit) piscarer, numquid propterea quod alpergerer, relicto negotio discederem?

PRÆTER EUM, QUI PRÆB. AQUAM] præter eum, qui dat cenam, id est, conuiuatore. conuiuator enim balneum calfaciebat, aquamq; præbebat, qua lauarent conuiuæ, vt diximus supra ad illum locum Od. 19. lib. 3. *quis aquam temperet ignibus?* neque verò necesse habeo sententiam eorum refellere, qui volunt hoc loco legi, *præbet, aqua*, vt præbet, per se, & separatim legatur, & subaudiatur, cenâ, aut aliquid simile. nam verbum *præbere*, accusandi casum semper desiderat, neque vniquam video à scriptoribus omitti, ac subintelligi, vt M. Tull. ad Qu. Frat. lib. 2. A. D. VIII. Idus Apr. *sponsalia Crassipedi præbui. huic conuiuio puer optimus Q. tuus, meusque quod perleuiter commotus fuerat, desuit.* Horat. Saty. 2. lib. 2. *nec sic, vt simplex Nanius, vntam Conuinis præbebit aquam.* sic loquitur & Græci ἰδὲν παρέχειν, Athen. lib. 4. & παρέχειν ἐγγύω, ἄλας, ἔλαιον, ὄξος. quod Latini præbere tectum, salem, oleum, acetum dicunt.

B Horat. saty. 5. huius lib. *Proxima Campano ponti qua villula, tectum præbuit: & parochi, qua debent, ligna, salemq;.* ex quo idem Horat. saty. 8. lib. 2. conuiuatore, parochum vocat ἰδὲν τὸ παρέχειν, quod valet, præbere: & *parochi* dicebantur, qui legatis salem, & ligna præbebant. Adr. Turnebus lib. 2. Aduers. cap. 2. vult totum hunc locum esse allegoria tectum, allegoriamque ductam esse à lusu, quo quis alio aquam ex vrceo, aut situla ministrante, alios omnis aqua per lasciuam aspergat, ei vni, qui ministret aquam, parcat. Atque ita videtur velle legi, *aqua* contra omnium librorum auctoritatem: quod tamen non est necesse. nam hac seruata allegoria, quam non improbo, legi potest *aquam*, vt habent omnes libri. tantum in verbo *aspergere*, subintelligendum erit, *aqua*.

PÒST, HVNC QVOQVE POTVS] postea autem ne conuiuatori quidem parcat: sed hunc quoque aspergit, tum scilicet, cum vino concauit, & cum potus est.

COND. CVM VERAX AP. PR.] id est, cum Bacchus veritatis amator, & simplex, aperit arcana consilia in præcordiis condita. Catullus *condita pectoris* appellat, carm. de coma Beren. supra Od. 21. lib. 3. amphoram dixit plerumque lene tormentum duro ingenio admouere. nulla sententia verior, nulla certior, quam vino ingenium cuiusque indicari, atque aperiri. sic Od. 11. epod. *Simul calentis inuerecundus Deus Feruidiore mero Arcana promorat loco.* & epist. de arte poet. ad Pison. *Reges dicuntur multis urgere culullis, Et torquere mero, quem perspexisse laborent, An sit amicitia dignus.* His consentanea sunt illa Theognidis, *Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἰδρὶες ἄνδρες Γινώσκουσιν. ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον, καὶ μάλα πρὸς πινυτὸν τὸν ἰσθὲρ μέτρον ἤρατο πίνων, ὧστε καταρῖναι καὶ πρὶν εἶντα σοφόν.* id est, In igni quidem homines scientes aurum & argentum explorant, & spectant: hominis autem mens vino cognoscitur, & declaratur, quantumuis prudentis: si supra modum id biberit: ita vt, qui

antea sapientiæ laude florebat, is dedecore, maculaque afficiatur. Sed non celabo lectorem me in aliquot libris manuscr. scriptum reperisse. *Candida cum verax aperit præc. lib.* quam scripturam videtur, confirmare illud ex Od. 18. lib. 1. *non ego te candida Bassaren, Inuitum quatiã.* Verum tamen ego receptam magis probo.

HIC] quem proximè descripsi, ibi, *E quibus vnus auet, &c.*

COMIS] facetus, commodus, facilis, suavis. sic satyra 10. de Lucilio. *Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?* & ibid. sup. *Arguta meretrice potes, Dauoq; Chremetem Eludente senem comis garrirre libellos, &c.*

PASTILLOS RVFILLVS] hic versus iam supra positus est sat. 2.

DE CAPITOLINI] Petillius Capitolinus cum furti, aut peculatus accusatus esset, corona è Capitolio sublata, iudicio absolutus est. Anno superiore cum essem Romæ, Clemens Teuennius Gallus, homo Romanatum antiquitatum studiosissimus, ostendit mihi domi suæ nummum argenteum: cuius in antica parte, expressa erat figura templi Capitolini, & circum lignatum nomen *Petillius*: in postica Iouis effigies, & circumscriptum cognomen *Capitolinus*. de eodem sat. 10. *Et cum Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli.*

DEFENDAS VT TVVS EST MOS] alloquitur eum, à quo sua scripta reprehendi, ac metui videt, tanquam nimis mordacia, & aculeata: & cui se inuisum, & formidolosum esse intelligit, veluti nigrum, ac μελάυρον. defendas (inquit) Petillum iudicio absolutum, si fortè de eo mentio incidat, tuo more, id est, non liberaliter, neque candidè: sed malignè, perfidiosè, atque insidiosè: his verbis, quæ deinceps sequuntur, *Me Capitolinus, &c.* in cod. Faër. & Don. & quibusd. aliis, scriptum est *conuictore vsus amico*, sine coniunctione *que*.

HIC NIGRÆ SVCC. LOLLIG.] huiusmodi oratio (inquit Horatius) occultæ malevolentia, obscuriq; atque insidiosi odij plenissima est. quid ita? quia quamuis te Petillij absolutione lætari, eique benè velle similes, eo tamen, quod temerari dicis, quoniam pacto sit absolutus, significas, eum non fuisse innocentem, neq; iure aut gratis esse absolutum. *succum lolliginis* appellat orationem inuidia, ac malevolentia plenam, quæ alterius famæ maculam aspergat. ab atramento lolliginis piscis ducta tralatio est: de quo sic Varro lib. 4. *lolligo* (inquit) *quod subuolat, littera commutata.* Nam primo *voligo*. Describit autem hic hominem improbum, perfidum, atque insidiosum, qui, quæ nihil ad rem pertineant, laudet: ea autem, de quibus quæritur, carpat, & vituperet.

HÆC EST ERUGO] arugo, artis est vitium. M. Tull. Tuscul. 4. *as Cormithiacum tardius in arginem incidit. hac est erugo mera*, id est, hoc est graue virus, & venenum vitæ, & pestis amicitia, vt loquitur Catull. ad Rufum, *Siccine subrepsti mi, atque intestina perurens, Sic misero eripuisti omnia nostra bona? Eripuisti, eheu, nostra crudele venenum Vita, eheu, nostra pestis amicitia.*

Ec QVOD

A **QVOD VITIUM, &c.]** quam maleuolentiā amicitia simulatione tectam, ita esse a futuram, & ab animo meo (quod prius est) & a scriptis, promitto, ut quiduis aliud, si quid est, quod de me spōdere, ac recipere possim.

AFORE] sic habent plerique codices manuscr. iique longe optimi: neque dubium est, quin ita sit reponendum. nam neque abfui, abfuisi, &c. neque abfore, neque abfuturum dicebant veteres: sed afui, afuisi, &c. & afore, & afuturum. qua de re plura diximus annotationibus in M. Tullium anno superiore multo emendationem, quam antea, à nobis editum: qui tamen multo emendatior exisset, si typographum diligentiore nacti essemus, & si nobis locatores, iique, qui sumtus suppeditarunt, paullo plus spacij ac temporis ad rem tantam accurandam dedissent.

INSEUIT PATER OPTIMVS HOC MI.] hunc locum in omnibus exemplaribus & manu scriptis, & excusis corruptum, detractio- ne vnus littere in verbo *inseuit*, & mutatione e, in i, in prouocabulo *me*, restitui, atque emendauit, cum antea legeretur *insueuit pater optimus hoc me*: nisi quod in vno codice impressio scriptum repe- ri, *inseuit pater optimus hoc me*. quarum scriptu- rarum vtraque vitiosa est. Nam primum *insueuit* verbum est absolutum, seu potius, ut Gramma- tici appellant, neutrum *ἠεντικόν*. Quare longè ab- eit ab eo, ut duos accusandi casus suo iure postu- lare debeat, nempe *me*, & *hoc*. nisi si quis dicat *me* pro *mibi* positum esse, ut loquebantur anti- qui, auctore Festo, quod mihi non sit verisimile. Deinde si quis dicat *hoc*, esse sexti, aut septimi casus, & *insueuit*, dictum esse pro *assuesecit*: ne id quidem bene procedet. nam dicimus Latine *as- ueseci me labori, vigiliis, studio, litterarum, inedia, & similibus*: non autem, *assueseci me labore, &c.* Itaque dicendū fuerat, *insueuit pater optimus huic me*, id est, assuesecit me huic rei. Iam verò quod nonnulli ita dicunt, *insueuit me instituere*, ut hoc fugerem, &c. mera somnia. nam neque placet mihi, verbum *instituere* subintelligi, & foris peti: neque hoc sentit Horatius, quod illi volunt. non enim significat, se à patre esse assuefactū, ut hoc, id est, certum vitium: sed ut omnia vitia fugeret, exemplis ea notando. Itaque, ne sim longior, primum sic contendo hunc locum esse legendū, ut à me emendatus est: deinde sic eum explico. pa- ter optimus hoc mihi inseuit, ut quæque vitio- rum fugerem, inseuit, inquam, ea vitia notan- do exemplis. eodem verbo vltus est suprā saty. 3. *numqua tibi vitiorum insenerit olim Natura, aut etiam consuetudo mala, &c.* insuesco quidem nul- quam memini me legere vsurpatum, nisi signifi- catione absoluta. ut Lucret. lib. 4. *Nam facti ipsa suis interdum femina factis, Morigerisq; modis, & mundo corpori culum, Vi facile insuescat secum vir degere vitam.* Salust. coniur. Catil. *Ibi primum in- sueuit exercitus populi Ro. amare, potare, signa, tabu- las pictas, vasa calata mirari, &c.* Quod quidam exempla contraria ex Columela proferunt, ma- num non verterim. Quemadmodum autem di-

cunt Latini, insitum in animo, seu animo: sic ex- ferere ex animo: cuius exemplum est apud M. Tullium libro 3. de natu. deorum sub princip. quem locum indicare institui eò maximè, quia corruptus est in omnibus libris, neq; à nobis fuit emendatus. sic igitur vulgò legitur, *Eisid est pri- mum, quod inter omnes, nisi admodum impios, con- uenit: mihi quide ex animo exuri non potest, esse deos, legendum, exferi*

CVM ME HORTARETUR, PARCE, &c.] ordo est: Cùm me pater hortaretur, ut parcerè, & frugaliter viuerem, & ut eo contentus viuerem, quod mihi ipse quæsisset, ac parasset: dicebat, Nonne vides, &c.

NONNE VIDES, &c.] hæc sunt exempla. at- tende autem mirum poëtæ artificium, qui dum simulat se hoc agere, ut exponat, quemadmodum à patre fuerit institutus, quasi aliud agens, multo- rum vitia vrbanius notat. quod reprehenden- di genus & satyricum est, & ab Horatio diuinitus vsurpatum, ac seruatum: à Iuuenali & Persio aut ignoratum, aut neglectum.

MAGNUM DOCUMENTVM] Barrus libi- dinosè, & luxuriosè viuendo ad egestatem red- ductus, magno documento est omnibus, ne rem à maioribus relictam dissipent, ac profundant. Putant plerique, hunc esse Barrum, de quo saty. 6. huius lib. *Vi si qui egrotet quo morbo Barrus, &c.* & Od. 12. epod. *Quid tibi vis mulier nigris dignis- sima Barris?*

SECTANI DISSIMILIS SIS] hoc ex- emplo deterrebat Horatius pater Horatium fi- lium, ne meretricum amore caperetur, atque ir- retiretur.

SAPIENS VITATV, &c.] à philosopho (di- cebat Horatio filio Horatius pater) discas quid sit expetendū, quid fugiendum: & quamobrem hoc sit fugiendum, illud expetendum: mihi satis est traditam à veteribus consuetudinem retinere, vitamque, ac famam tuam, tantisper dum puer es, & impubes, ab omni dedecore, ac turpitudine integram tueri. sic Satyra 6. *quid multa? pudicum, Qui primus virtutis honos, seruauit ab omni Non so- lum facto, verum opprobrio quoque turpi.*

DVM CVSTODIS EGES,] dum puer & adolescentulus es: dum egres custode, seu pedagogo. Plaut. Mercat. *Seruum una mittit, qui olim à puero paruulo Mihi pedagogus fuerat, quasi uti mi- hi foret Custos.* Horat. epist. ad Pison. *Imberbis in- uenit tandem custode remoto, &c.* ibidem, *An cus- tos, famulusq; dei Silenus alumni.* Idem Sat. 6. hu- ius lib. 1. *Ipse mihi custos incorruptissimus, omneis Circum doctores aderat.*

INCOLUMEM POSSIM] aliquot libri vete- res habent, *possum*.

DVRAVERIT ÆTAS] corroborauerit, cō- firmauerit. durare enim est durum efficere, ut Od. 34. lib. 3. *nec Borea finitimum latus, Duratq; solo niues Mercatore abigunt.* sat. 4. lib. 2. *Rectius Ab banā fumo duraueris unā.* Od. 16. epod. *Ære, de- hinc ferro durauit secula.* Virg. Georg. 3. *Atq; hinc atq; illinc humeros ad vulnera durat.* interdum si- gnificationem habet absolutam, idemque valet, quod

A quod apud Græcos διαμένειν, καρτερεῖν, id est, permanere, obfirmato animo esse, ut Virg. *Æn.* 1. *Durate, & vosmet rebus servate secundis.* Horatius transfert ad res inanimas, & tribuit ei casum accusandi: ut *Od.* 14. lib. 1. *ac sine funibus Vix durare carina Possint imperiosius Equor?* M. Tull. in Catone vsurpat pro verbo permanendi: *Iam sensus moriendi, si aliquis esse potest, is ad exiguum tempus durat, præsertim in sene.* Horat. *epist.* 1. lib. 1. *Idem eadem possunt horam durare probantes?* Idem *sat.* 6. huius lib. *Pransus non auidè, quantum interpellat mani Ventre diem durare, &c.* id est, καρτερεῖν, & ἀνέχεσθαι. vel διαμένειν. Lucret. lib. 4. *acremq; dolorem Præbent, ut nequeant contra durare feroces.* Idem lib. 3. *nec autem Cassum anima corpus durare, & sensibus vti Sola potest.* Terent. *Adelph.* *Non hercle hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest.*

NABIS SINE CORTICE] per te sapere poteris, alienis præceptis non egebis. ductum ab iis, qui primum nare discunt. tum enim sibi diffidentes, subere, aut cortice nituntur. Plautus *Aulul.* *Quasi pueris, qui nare discunt, scirpea inducitur ratis, Qui laborent minus, facilius ut nent, & movent manus.*

B FORMABAT] instituebat, docebat, ut *epist.* ad August. lib. 2. *Mox etiam pectus præceptis format amicis.* vide annot. ad *Od.* 10. lib. 1.

HABES AVCTOREM] dicebat pater, obiciens mihi vnum ex iudicibus selectis: habes iudicem illum, virum integerrimum, & castissimum, quo auctore, hoc, quod tibi præcipio, facias.

VNUM EX IUDIC. SELECT. OBIIC.] pater obiciebat, id est, opponebat, seu ante oculos ponebat vnum ex iudicibus selectis, & ita dicebat, *habes auctorem, &c.* habes illum, cuius auctoritatem secutus, ita viuas. selecti iudices dicebantur ij, qui à prætore urbano vel ex senatorio, vel ex equestri ordine, vel ex tribunis ætariis, (non enim semper idem ordo præfuit rebus iudicandis) seligebantur, atque in albo proponebantur. M. Tull. in orat. pro Cluent. *Deinde prætores urbani, qui iurati debent optimum quemque in selectos iudices referre, nunquam sibi ad eam rem, censoriam ignominiam, impedimento esse oportere duxerunt.* libri aliquot antiqui & manuscr. habent *vnum ex iudicibus electis.* quod eò lectori indicaui, ut videat, s. vocis *selectis*, esse omissum à librario propter vocem antecedentem in similem litteram, desinentem.

C AN HOC IN HONESTVM] aiebat pater, plerique libri manuscripti habent *inutile factum.* quos tamen non sum secutus, quoniam tolerabilis est vulgata lectio *factu.* Tale autem ferè est illud Plutarchi *πάλαι παίδων ἀγωγῆς. δὲ τῶν πατέρων τὸς ἐμφορνας πατέρας παρὰ τὸν μάλιστα τὸν καρὸν φυλάττειν, ἐζητηρεῖναι, σπουδάζειν τὸς μερακίστους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, δεομένους, συμβουλευόντας, ὑποχινόμενος, &c. δὲ δειγμάτων δεικνύων τὸν διὰ μὲν φιληθονίαν συμφορὰς ἀπειποῦντων, διὰ δὲ καρτερίαν ἐπαμῖνον καὶ δόξαν ἀγαθῶν ἀειποισιμένων.* id est, Oportet igitur patres prudenteis hoc maxime tempore custodire, vigilare, castigare adolescenteis, docendo, interminando, obsecrando, consilio dando, promittendo, exemplis pro-

ponendis eorum, qui propter libidines voluptatum in calamitates inciderunt, propter continentiam & tolerantiam laborum laudem & bonam existimationem consecuti sunt.

FLAGRET RVMORE MALO C.] id est, cum malè audiat: cum de eo malè existiment homines. ita dixit Horatius *flagrare rvmore malo,* ut M. Tull. *flagrare infamia flagrare invidia.*

AVIDOS VIC. F. VT ÆG.] quo modo mors vicinorum terret ægros edaceis, & intemperanteis, eosque cogit ab iis abstinere, quæ morbum alunt, & fouent: valetudini operam dare: medico denique obtemperare: sic adolescentium animos infamia eorum, qui profuse, turpiter, & flagitiose viuunt, ad pudorem, & honestatem, & parsimoniam à libidine, & luxuria reuocat. *saty.* proxima, *conuiuas auidos* appellat: & 6. ait se non auidè pransum domi otuari. & *Od.* 28. lib. 1. *nautas auidos.* Non celabo lectorem, me in aliquot libris manu scr. præter eos, qui enumerantur in libro Io. Morelli, scriptum reperisse, *vides vicinum f. &c.*

EXANIMAT] conturbat, exterret. ita enim loquuntur Latini: *metu exanimatus sum.* Idem supra *Oda* 12. lib. 3. *Miserarum est neque amori dare ludum, Neque d. m. v. l. aut ex-Animari metuentis patruæ verbera lingua.* & *Od.* 17. lib. 2. *Cur me querelis exanimas tuis?*

EX HOC] ex his præceptis paternis.

SANVS] integer, & purus ab iis vitiis, quæ sunt fœda, & insanabilia. sequitur infra verbum *tencor,* ad quod vox *sanus* pertinet: nec est quicquam subintelligendum.

ET, QVEIS IGNOSCAS] id est, & vitiis venia dignis, seu ignoscendis.

FORTASSIS ET ISTINC, &c.] attende, tria hîc ab Horatio poni, quæ cuiusque nostrum vitia minuere possint, præsertim mediocria & sanabilia: longam ætatem, ut *epist.* 2. lib. 2. *Lenior, & melior sis accedente senecta?* amicum liberum, consilium proprium. Iam quantum profit homini liber amicus, ex hoc intelligere licet, quod sæpe maiorem utilitatem capimus ab inimicis acerrimis, quàm à blandis amicis: quia hi peccata nostra oratione sua eleuant, aut etiam probant, no-

bisque magno nostro malo blandiuntur, & assentantur, malos & stultos medicos imitantes, qui vulnera, aut vlcera scalpello tangere non audent, veriti ne quid offendant: illi autem vitia nostra vel occultissima infestantur, & exagitant, quod Cato dicere solebat, ut tradit M. Tull. in *Lalio,* his verbis, *Scitum est enim illud Catonis, multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos, qui dulces videantur. illos verum sæpe dicere, hos nunquam.* quibuscum concinunt illa Plutarchi in libro *πῶς ἀνὴρ ὑπὲρ ἐχθρῶν ὀφελοῖτο.* ὁ δὲν ὀρθῶς ὁ Ἀντιθένης εἶπεν, ὅτι πῶς μέλλουσι σάζεσθαι, ἢ φίλων δὲ γνησίων, ἢ διαπύρων ἐχθρῶν. οἱ μὲν γὰρ νεδεπωῦτες τὸς ἀμαρτάνοντας· οἱ δὲ λοιδοροῦντες, ἀποστρέψουσιν. ἐπεὶ δὲ ἡ φιλία παντὶ ἰσχύφωτος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, καὶ τὸ καλακῆρον αὐτῆς λόγιον ὄναι, τὸ δὲ νεδεπωῦ ἀνάσσειν, ἀκούσειν ὅτι πᾶσι τῶν ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. id est. *Vnde præclare dixit Antisthenes, iis, qui salui futuri sint, opus esse aut germanis, atque*

Et ij ingenuis

A ingenuis amicis: aut acerbis & feruidis inimicis. illi enim monendo: hi conuiciando & maledicendo à peccatis deterrent, & auocant. Sed quando hoc tempore amicitia, ubi liberè est cum amico loquendum, titubanter, & singultim loquitur: & eius quidem monitio elinguis & muta est: assentatio autem loquax, audienda est ab inimicis veritas. Et Socrates. *ἄλλοι δὲ Νικόκλ. in ceteris, quibus priuati homines possunt fieri meliores, παρρησίαν numerat, καὶ τὸ φανερώς ἐξείναι πρὸς τοὺς φίλους ὀπιπλήξαι, καὶ πρὸς ἐχθροὺς ὀπιπλήξαι τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας:* id est, atque apertè licere & amicis eos obiurgare, & inimicis incurrere in mutua peccata. Consilium autem proprium est id, quod quisque suo iudicio, & suapte sponte cepit. Non est autem cuiuslibet bonum consilium capere, sed hominis bene à natura informati, id est, τὸ εὐφρῶς. qui per se & quid rectum sit, videt: & quod tale esse iudicauit, id omni studio persequitur, atque expetit. ille autem ipse est, de quo Hesiodus, *Ὅστις μὲν πάντας, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει φρασσόμενος, τὰ κ' ἐπιτα καὶ οὐκ ἔπος ἦσιν ἀμύνω.* id est, *Optimus ille quidem est, qui per se mente, animoq̄, Omnia perlustrat, qua sint meliora futura Postea ad extrema usque nouissima tempora vita.*

B NEQVE ENIM, CVM LECTVL.] hæc sunt referenda ad id proximum, quod antecedit, *consilium proprium.* sic Pythagoras iubebat suos discipulos, quicquid aut egissent, aut dixissent interdiu, commemorare vesperi, hoc modo, *Ποῦ παρέβην, τίδ' ἐρέξα, ἢ μοι δέον ἔκ ἐπλέαθι, Ἀρξάμενος ἀπὸ πορείου, ἐπέβηθι, καὶ μετέπειτα Δεῖλά μὲν ἐκπορήξας ὀπιπλήσσοο' ἔχου δὲ, πέρις,* id est, quò iui? quid egi? quid, quod non oporteret, à me factum est? orsus à principio, reliqua persequere, & postea si res vitiosas egisti, te ipse obiurga: sin cum virtute coniunctas, oblectare.

AUT ME PORTICVS EXCEP.] aut cum in porticum veni, ambulandi gratia. infra epist. 1. libro 1. *Non, ut porticibus, sic iudiciis suar iisdem.*

EXCEPIT] sat. 7. lib. 2. [sub clara nuda lucerna Quacumque excepit turgentis verbera cauda. Oda 15. lib. 2. nulla decempedis Metata priuatis opacam Porticus excipiebat Arcton.

DESVM MIHI] sume negationem, quæ est supra non longe, neque, hoc modo: neque enim desum mihi, id est, non negligo quod officij mei est, cum in lectulo iaceo, aut cum in porticu ambulo: sed hæc, quæ sequuntur, tacitus mecum loquor. deesse sibi, est non uti bonis ac facultatibus sibi vel à natura datis, vel à fortuna oblati: ut si quis optimè à natura informatus, acerrimo ingenio præditus, rebus necessariis instructus, atque adeo abundans, ac circumfluens, voluptatibus & inertia se dedat, nihil dignum tot, & tantis opportunitatibus ex se promat: si quis alicuius liberalissimi, atque opulentissimi principis amicitiam nactus, sua negligentia, & culpa rem suam minus benè gerat. M. Tull. ad Trebat. epist. lib. 7. *Imperatorem liberalissimum habes, et atem opportunissimam, commendationem certè singularem, ut tibi unum timendum sit, ne ipse tibi desuisse videare.* Idem Off. 3. *Quare quantum conuicti animo potes, quantum la-*

bore contendere, tantum fac ut efficias, ne ve committas, ut, cum omnia tibi suppeditata sint à nobis, tute tibi desuisse videare. Horat. sat. 1. lib. 2. *haud mihi deero: Cum res ipsa feret. & sat. 9. huius lib. haud mihi deero: Muneribus seruos corrumpam.*

NVM QVID EGO ILLI, &c.] Dij prohibeant, ut quicquam tale admittam. non committam, ut mihi tale facinus, aut erratum excidat imprudenti. non dissimile est illud, quod narrat Plutarchus de Platone in eo, quem paulò antè commemorauit libro, *πῶς αὐτὸς ἔχθρῶν, ὁ μὲν οὖν Πλάτων ὁσάκις ἀρχιμόνοισιν ἀνθρώποις καθ' ἑαυτοῦ γενέσθαι, ὡς αὐτὸν ἀπὸν εἰδῆναι λέγειν, μήτοι ἀρ' ἐγὼ τοῖσιν, id est, Quoties Plato hominibus indecorum quippiam aut loquentibus, aut agentibus præstò fuisse, solebat discedens sic apud se dicere, *νήμquid ego talis sum?**

IMPRVDENS] insciens, καὶ δόξαν ἐμαυτῶν.

COMPRESSIS LABRIS] tacitus, συμμύων, mussans.

VBI QVID DATVR OTI, ILL. CH.] ubi suppetit aliquid otij, ego has meas cogitationes mando litteris, & scribo satyras ludibundus.

CONCEDERE] ignoscere, vel locum dare.

MVLTA POËTARVM VENIAT M.] vrbane & facetè poëtarum multitudinem notat.

AUXILIO QVE SIT MIHI] quidam libri veteres habent, auxiliòque Sit mihi: quæ lectio mihi quidem non displicet: quin sic edendum curauit. verum tamen nihil refert: & recepta, auxiliòque Sit mihi, ferri etiam potest.

NAM MVLTU PLVRES SVMVS,] tale est illud Platonis lib. α. πολιτ. in princip. ὁρᾶς οὐδ' ἡμᾶς, ἔφη, ὅσοι ἐσμέν, πῶς ἔδρ' ἔ, ἢ πῶν πᾶτων, ἔφη, κρείττους γένεσθαι, ἢ μένεν αὐτῶ. id est, *Viden igitur (inquit) quam multi simus? Quidni? aut igitur nobis estote potentiores, aut state istic illico.*

AC, VELVTI, TE, IVDÆI, &c.] ridiculè cum Iudæis poëtas confert, significans, tantam esse poëtarum turbam, ac multitudinem, tantamque in scribendo pertinaciam, ut, quemadmodum Iudæi plerisque ad suam superstitionem, suasque caeremonias pertrahere, ac percellere solent: ita poëtae hominibus sua studia improbantibus, facile sint vim allaturi, eosque ad sententiam suam perducturi.

CONCEDERE] ire, venire, transire. M. Tull. de diuinat. lib. 2. Calienim distributio, quam antè dixi, & certarum rerum notatio docet, unde fulmen venerit, quò concesserit. Idem Catil. 1. si te parentes timerent, atque odissent tui, neque eos ulla ratione placare posses: ut opinor, ab eorum oculis aliquo concederes. Terent. Heautont. Esto: at certis concedas aliquò ab eorum ore aliquantisper.

TVRBAM] nos poëtae, inquit, tanquam Iudæi, cogemus te in hanc poëtarum multitudinem transire, & nostras parteis sequi. Nos poëtae, qui, ut Iudæi, numero vincimus, & pæne dicam, iustum exercitum conficere possumus: nec minus in scribendi studio, quam Iudæi in sua religione, pertinaces & obfirmati sumus, te in nostram sententiam, & quasi in nostra castra traducemus.